

Journal of Analytic Divinity
International Refereed Journal

E-ISSN: 2602-3792

Haziran/June, 2020/ 4 (1): ss-pp 135-152

Kuzey Afganistan'da Aile ve Din İlişkisi (Cüzcan Örneği)
Family and Religion Relationship in North Afghanistan (Example of Cüzcan)

Aminullah Koshan

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı (Doktora Aday)
Süleyman Demirel University, Institute of Social Sciences, Departments of Philosophy and
Religious Sciences (Ph. D. Cand.)
Isparta, Turkey, aminkoshan@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-3235-3778>

Özcan Güngör

Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din
Bilimleri Bölümü
Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Islamic Studies, Department of
Philosophy and Religious Sciences
Ankara/Turkey, ogungor@ybu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-0775-023X>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: Mart/ March 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: Nisan/ Nisan 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Haziran / 15 June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Yaz-Haziran / Summer-June

DOI: <https://doi.org/10.46595/jad.702933>

Cite as / Atıf: Koshan, Aminullah-Güngör, Özcan, "Kuzey Afganistan'da Aile ve Din İlişkisi". *Journal of Analytic Divinity*, 4/1 (June 2020): 135-152.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/jad> | **e-mail to:** editorjand@gmail.com

Copyright © Published by Özcan Güngör, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Islamic Studies, Ankara-Turkey. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Alan araştırması tekniğiyle hazırlanan bu çalışmada, Kuzey Afganistan'da Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Anket tekniği ile elde edilen veriler çeşitli bağımsız değişkenler esas alınarak değerlendirilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Aile içi ilişkilere yönelik tutum ölçeği" ve "Din, gelenek ve evliliğe yönelik tutum ölçeği" şeklinde anket formu uygulanmıştır. Bulgular, Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutum düzeylerinin, "Cinsiyet, medeni durum, yerleşim birimi olarak yaşadığı yer, dindarlık bakımından kendilerini hangi grupta görmeleri, gelir durumu ve yaş gurupları" olan bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Afganistan'ın Kuzeyinde olan Cüzcan ilinin aile ve din ilişkisi hakkında anket ve mülakatlardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Cüzcan ilinin aile yapısı ve din anlayışına etki eden faktörleri, incelenerek toplanan veriler analiz edilmeye çalışılmıştır. Kuzey Afganistan'da Cüzcan İl merkezi başta olmak üzere ilçeler ve bazı köylerde yaşayan bireylerden 300 kişi ile anket ve 50 kişi ile yapılan mülakattan elde edilen bulgular belirtilmiş ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Din, Gelenek ve Evlilik, Afganistan

Abstract

This study is prepared with the field research technique and aims to determine the attitudes of the Cuzcan people in Northern Afghanistan towards the relationship between family and religion. The data obtained with the survey technique were tried to be evaluated and interpreted based on various independent variables. As a data collection tool, the questionnaire form named "Attitude scale towards family relations" and "Attitude scale towards religion, tradition and marriage" was applied. The findings showed that the attitude levels of the Cuzcan people towards the relationship between family and religion showed significant differences according to the independent variables which are "Gender, marital status, place of residence as a settlement unit, which group they see themselves in terms of religiousness, income status and age groups". In accordance with the results obtained from the surveys and interviews about the family and religion relationship of Cüzcan province, which is located in the North of Afghanistan, the factors affecting the family structure and religion understanding of Cüzcan province and the data collected were analyzed. The results of interviews conducted with 50 people were collected and analyzed, and the results of a survey conducted with 300 people from primarily the center of the Curcan area as well as the surrounding villages in Northern Afghanistan.

Keywords: Family, Religion, Tradition and Marriage, Afghanistan

Giriş¹

Afganistan, yıllardır çeşitli (iç ve dış) sebeplerden kaynaklanan çatışmaların odağı haline gelmiştir. Bu durum ülkede siyasi istikrarsızlığı ve farklı gruplaşmaları beraberinde getirmiş ve oluşan kaotik ortam, uluslararası terör aktörlerine alan açmıştır. Dolayısıyla ülkede devam eden bu çatışmalar, Afganistan halkını birçok imkândan mahrum bırakmıştır. Ülke, özellikle yaşadığımız modern dünyanın gelişmelerinden ve bilimsel alanda yapılan çalışmalardan uzak kalmış, insanların sosyo-kültürel hayatları dışında bilgi ve bilim alanında herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. İç savaş ve çatışmalar özellikle toplumun dini-sosyal hayatına yönelik araştırmaların yok denecek kadar az olmasına yol açmıştır.

Afganistan'da yıllar süren savaştan sonra bir hükümetin kurulmasına rağmen halkın durumu ve ülkenin geleceği ile ilgili ümitler günden güne tükenmektedir. Ülkede terör örgütlerinin sağa sola saldırmadığı, intihar ve patlamaların yaşanmadığı bir gün neredeyse yok gibidir. Ülkedeki savaş, işsizlik ve zorbalıklardan dolayı her gün onlarca genç ve aileler başta Türkiye olmak üzere dünyanın farklı ülkelerine göç etmek zorunda kalmaktadır. Siyasi otoriteler, ülkenin ve toplumun geleceğini hiçe sayarak sadece kendi hedeflerine odaklanmış durumdadırlar. Bu nedenle, toplum hayatının en temel birimlerinden birini oluşturan aile kurumu ve sorunlarıyla ilgili güncel ve bilimsel verilerin toplanması, toplumsal değişim süreci içinde meydana gelen problemlerle ilgili önlemlerin alınması ve sağlıklı politikaların oluşturabilmesi açısından önem taşımaktadır.²

İnsanlığın sosyal/kültürel gelişmesinin her döneminde yer alan aile kurumu genelde iki cins arasındaki ilişkileri, neslin devamını sağlayan,³ toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı; biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve benzeri yönleri bulunan toplumsal bir kurumdur.⁴ Din gibi aile kurumu da bütün toplumlarda rastlanan temel bir sosyolojik birlik olarak⁵ insanlık tarihinin ilk döneminde her şeyden önce dini bir cemaat olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶ Ailelerin genişlemesiyle ortaya çıkan klan da böyledir. Her iki grup da sürekli dini ayin ve merasimlerin icra olunduğu dini bir cemaat görünümündedir.⁷ Kuşkusuz en ilkel toplumlar bile akrabalık ilişkileri üzerine kuruluydu ve akrabalık teşkilatı da soy temeline dayanmaktadır. Bununla birlikte aile üyelerini birbirine bağlayan bağ, kan bağı değil kutsal temellere dayanan inanç bağıdır.⁸

Modern antropologlar aileyi, büyük-küçük bütün insan toplulukları, kültür ve medeniyetin her aşamasında var olan temel sosyal birim olarak kabul etmektedir.⁹ Aile kurumunun, bütün toplum ve kültürlerde mevcudiyetine rastlanacak kadar genel ve

¹ Bu Çalışma "Kuzey Afganistan'da Aile Değerleri ve Din İlişkisi (Cüzcan Örneği)" adlı Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir.

² *Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*, ed. Mustafa Turgut, (Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2010), 5.

³ Mustafa Aydın, *Kurumlar Sosyolojisi* (İstanbul: Açılım Kitap Yayınları, 2013), 45.

⁴ İsmail Doğan, *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2008), 178.

⁵ Ünver Günay, *Din Sosyolojisi* (Ankara: İnsan Yayınları, 2008), 262.

⁶ Joachim Wach, *Din Sosyolojisi*, çev. Ünver Günay (İstanbul: M.Ü.İ.F.V. Yayınları, 1995), 92.

⁷ Özcan Güngör, *İki Dünya Bir Aile*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2016), 13-19.

⁸ Abdurrahman Kurt, "Aile ve Din", *Din Sosyolojisi El Kitabı*, ed. Niyazi Akyüz, ve İhsan Çapcıoğlu (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 387.

⁹ Niyazi Akyüz, *Dini Gruplar* (Ankara: Gündüz Eğitim Yayınları, 2007), 27.

yaygın olmasına rağmen, aile şekilleri çok çeşitlidir.¹⁰ Aile kurumu, şekil ve niteliği bakımından toplumdaki topluma farklılık arz etse de tarih boyunca devam ede gelmiştir. Son yüz yıllarda endüstrileşmeye bağlı olarak toplumsal alanlarda yaşanan değişimden aile kurumu da nasibini almıştır.¹¹ Bu durumdan birçok ülke etkilenmiştir. Afganistan gibi geleneğine bağlı olan ülkeler, her ne kadar değişme ve modernleşmeye kapalı olsa da bir şekilde etkilenmiştir. Modernleşme olgusu sosyo-kültürel hayatın bütün kurumlarında olduğu gibi, aile yapısına da etki etmiş, ailenin geleneksel yapısı, rolü ve işlevleri değişmiştir. Paradigmatik bir değişimin yaşandığı bu süreçte, en fazla etkilenen kurum, kültürün temel değer ve normlarının ilki olarak aktarıldığı ve bireyin kişilik ve kimlik kodlarının şekillendiği bir sosyalleşme dünyası olan aile olmuştur.¹²

Modernleşme sürecinde değişimin en derin ve kalıcı etkilerinin görüldüğü kurum ailedir. Bu süreçte ailenin pek çok işlevi değişerek, aile yapısında köklü bir farklılaşma ortaya çıkmıştır.¹³ Aile bu süreç içinde işlevlerinden bazılarını diğer toplumsal kurumlarla paylaşmasına rağmen, çocukların bakımı, yetiştirilmesi, onlara ilk sosyalleşme ortamını sağlaması ve eşler arası ilişkilerin düzenlenmesi gibi önemli işlevleri nedeniyle varlığını ve önemini devam ettirmektedir.¹⁴ Ailenin temel işlevleri neslin devamı, çocuğun yetiştirilmesi, aile üyelerine bakım, sevgi, gelişme ve disiplin sağlayıcı ve destekleyici bir çevre sağlamaktır.¹⁵ Bunun için yetişmekte olan çocuklar açısından aile içgüdüsel güvensizliğin aşıldığı ve sosyo-kültürel doğumun gerçekleştiği bir yuvadır. Ailenin başka bir kurum tarafından telafi ve temin edilmesi zor olan psiko-sosyal işlevleri, onun yapısında yer alan dini nosyonla bağıntılıdır.¹⁶ Özellikle çocuklara eğitim veren anaokulu ve buna benzer kurumların az olduğu, Afganistan gibi ülkelerde, bir çocuk için aile her şeydir. Ailelerin her türlü davranış tutumları çocukların hayatlarına birebir yansımaktadır ve buna rağmen ailenin bir çocuğa verdiği psiko-sosyal desteğini hiçbir kurum veremez.

Diğer taraftan, Afganistan'ın büyük şehirlerinde yaşayan, günümüz gelişmelerine ve modern teknolojik hayata ayak uydurmak isteyen aileler de mevcuttur. Bundan dolayı, az da olsa modern aile anlayışı ile geleneksel aile yapısı arasında bir çatışma yaşanmaktadır. Özellikle genç kesim, geleneksellikten çağdaşlaşmaya doğru, kendi örf ve adetlerinden vazgeçip, seküler bir dünya görüşüne ve modern bir hayata sahip olma taleplerini dillendirebilmektedir. Günümüzde teknolojik aletler ve sosyal medya bağımlısı olan bazı gençler, dizilerde ve filmlerde gördüğünü ve sosyal medyadan öğrendiği şeyleri, kendi toplumuna, kültürüne dini inanç, dini/ailevi değerler, örf ve âdetine uygun olup olmadığını dikkatte almadan uygulamaya çalışmaktadırlar. Afganistan'da modernleşme ve şehirleşmenin etkisiyle milli kültürden ve dini değerlerden uzaklaşarak, yabancılaşan genç bir neslin geliştiği görülmektedir. Bunun için, Kuzey Afganistan halkının, aile

¹⁰ Hans Freyer, *Din Sosyolojisi* Çev. Tugut Kalpsüz, (Ankara: A.Ü.İ.F. Yayınları, 1964), 40.

¹¹ *Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*, 2.

¹² Celaleddin Çelik, *Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2009), 27.

¹³ M. Ali Kirman, *Din ve Sekülerleşme* (Adana: Karahan Kitabevi, 2005), 201.

¹⁴ *Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*, 2.

¹⁵ Kadir Canatan-Ergün Yıldırım, *Aile Sosyolojisi* (İstanbul: Açılımkitap Yayınları, 2009), 105-106.

¹⁶ Çelik, *Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din*, 27.

değerlerine ve din anlayışlarına bakışlarını ve günlük hayatlarında ailevi meselelerini nasıl devam ettirdiklerini ortaya koymak dikkate değer bir konudur. Dolayısıyla bu çalışmada, Kuzey Afganistan'ın Cüzcan ilinin aile ve din ilişkisi anket ve mülakat yöntemlerini kullanarak, elde ettiğimiz nicel ve nitel verilerle analiz edilmiştir. Bu çalışmanın ana problemi aile ve din ilişkileri bağlamında Afganistan (Cüzcan ili) ana evreninde ailenin değişme, farklılaşma ve geçirdiği evrelerin aile içi ilişkilere, akrabalık türlerine, evlilik şekil ve unsurlarına, çocuk yetiştirme ve terbiye yöntemlerine nasıl ve hangi düzeyde etki ettiğini, farklılaşmanın modernizmle ilişkisini sosyolojik olarak ortaya koymak oluşturmaktadır. Toplumda bireylerin tutum ve davranışları üzerinde etkili olabileceğini varsaydığımız; cinsiyet, medeni durum, yerleşim birimi, kendi tanımlamalarına göre dindarlık düzeyleri, gelir durumu ve yaş grupları, değişkenler üzerinden analiz yapmaya çalışacağız.

1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma konusuyla ilgili verdiğimiz bilgiler doğrultusunda, araştırmamızın ana hipotezini şöyle ifade edebiliriz: Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları olgusal kimliklerine göre farklılaşmaktadır. Bu temel hipoteze bağlı olarak alt hipotezlerimizi şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
2. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları medeni durum faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
3. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
4. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları kendi tanımlamalarına göre dindarlık düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
5. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları gelir durumu faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
6. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları yaş grupları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

2. Yöntem

Araştırmada, Kuzey Afganistan'da Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutum düzeyleri, bağımsız değişkenler çerçevesinde ele alınarak, anlamlı bir ilişkinin olup/olmadığı incelenecektir.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri, Cüzcan halkının; "aile içi ilişkiler" ve "din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumları", bağımsız değişkenleri ise, "cinsiyet, medeni durumu, yaşadığı yer, kendi tanımlamalarına göre dindarlık düzeyi, gelir durumu ve yaş düzeyidir."

Konu ve içeriği itibarıyla din sosyolojisinin çalışma alanı olduğu için araştırmamız din sosyolojisinin yöntem ve tekniklerinden yararlanacaktır. Araştırmamızın sağlıklı ve

güvenilir bir şekilde yürütülmesi ve sonuçlandırılabilmesi için din sosyolojisinin yöntemlerinin yanı sıra sosyolojinin genel metotlarını da araştırma konumuza uygun bir şekilde kullanılacaktır.

Bu araştırmanın deseni oluşturulurken sadece açıklayıcı yaklaşımın bir tekniği olan anketle yetinmeyerek, çalışmanın teorik kısmı nitel bir sosyolojik desen ile yürütülerek ve anlayıcı yaklaşımın tekniklerinden olan tarama-dokümantasyon ve içerik analizi teknikleriyle sonuçlandırılacaktır. Araştırmanın uygulamalı kısmında ise grafikler ve Spss programı verileri çerçevesinde aile ve din ilişkisinin çeşitli yönlerini yorumlayarak ortaya koymak amacıyla nicel bir teknik olan anket ve mülakatlarla gerçekleştirilecektir. Araştırmanın problemleri açıklayıcı ve anlayıcı yaklaşımla mülakat ve anketten elde edilen verilerle test edilerek analize tabi tutulacaktır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmalar genel olarak belirli parametreleri ortaya koymak için yapılır. Bu parametrelere iki şekilde ulaşılabilir. Birincisi, evrenin tamamı üzerinde gözlem yapılır. İkincisi ise, evrenden temsili bir kısım örneklem seçilerek bu seçilen küme üzerinde gözlemlenir.¹⁷

Bilimsel araştırmalarda evren üzerinde araştırma yerine ana kitleyi temsilen bir kısmını seçmek yeterli kabul edilmektedir. Evreni temsil eden örneklemin seçimi için birden fazla yöntem vardır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus evreni iyi tanımak, hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaktır. Çünkü bütünü parçalara ayırmak ve bu parçalardan bütünü temsil eden kesitleri seçmek için bütünün iyi tanınmasına ihtiyaç vardır.¹⁸ Örneklem oluşturulurken toplumda meydana gelen değişim ve farklılaşmalar göz önünde bulundurularak, her tabakanın ana kitle içindeki oranına dikkate edilmişse de sosyo-ekonomik şartlar, eğitim durumu, kadının toplumdaki konumu, ailevi ve kültürel sebeplerden dolayı zorluklarla karşılaşmıştır. Burada elbette seçilen örneklemin bütünü temsil yeteneği olmasına son derece dikkat edilmiştir.¹⁹ Bu bağlamda araştırmanın evrenini, Kuzey Afganistan'da Cüzcan halkı oluşturmaktadır. Afganistan'ın önemli vilayetlerinden biri olan Cüzcan ilinin nüfusu dikkate alınarak 500 kişi üzerinde anket uygulanmasına karar verilmiş, ancak cevapsız, eksik ve geri dönmeyen anket formu çıkarılarak 300 anket formu analize tabi tutulmuştur.

2.2. Veri Toplama Aracının Hazırlanması ve Uygulaması

¹⁷ Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler* (Ankara: Pegem Yayınları, 2001), 89.

¹⁸ Zeki Arslantürk, *Araştırma Metod ve Teknikleri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2001), 103.

¹⁹ Özcan Güngör, *Araftaki Kimlik: Alevilik-Bektaşilik*, (Ankara: Akasya Yayınları, 2007), 9.

Bu araştırmada, Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumlarını ortaya koymak üzere anket formu geliştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak "Aile içi ilişkilere yönelik tutum ölçeği" ve "Din, gelenek ve evliliğe yönelik tutum ölçeği" şeklinde anket formu uygulanmıştır. Anket formunun hazırlanmasında bilimsel araştırma teknikleriyle ilgili çalışmalardan özellikle de alan araştırmalarında dikkat edilmesi gereken hususlar göz önünde bulundurularak bu alanda yapılan araştırmalardan faydalanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular esas alınarak Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları, bu tutumlara etki etmesi varsayılan bağımsız değişkenler çerçevesinde ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

Anket uygulamaları Cüzcan il merkezi başta olmak üzere ilçelerinde ve bazı köylerinde yapılmıştır. Bu yerlerden erkekler rast gele ve kadınlar ise okullarda devlet idarelerinde çalışanlar seçilerek, yaklaşık 500 kişiye anket uygulaması planlanmıştır. Bu anketler bazen doğrudan bazen lise öğretmenleri ve yardımcı arkadaşlarla okullara, camilere, medreselere, evlere ve iş yerlerine dağıtılmıştır. Ancak cevapsız ve geri dönmeyen anket formları hariç 300 kişinin cevapladığı anketler değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Afganistan'da anket kültürü tam olarak yaygın olmadığından dolayı katılımcılarla bir sıkıntı yaşanmaması için veri toplama aracının uygulaması sırasında, yardımcı olan arkadaşlara araştırmanın amacı ve maksadı açık bir şekilde anlatılmıştır.

3. Araştırmanın Bulguları ve Yorumlar

Bu başlık altında yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular esas alınarak Kuzey Afganistan'da Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları, bu tutumlara etki etmesi varsayılan bağımsız değişkenler çerçevesinde ortaya çıkan sonuçlar yorumlanacaktır.

3.1. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Aile İçi İlişkilerine Yönelik Tutumları

Psikolojik ve biyolojik farklılıklara etki eden faktörlerden biri olarak cinsiyet, kişilerin toplumsal olay ve olgular karşısında sergilediği tutum ve davranışlarında temel belirleyiciler arasında yer almaktadır. Zira erkek ya da kadın olma durumuna göre, insanların olaylar karşısındaki tepkileri farklılaşmaktadır. Bu durumun en temel nedeni, insanların kimliklerini toplumsal sosyalleşme süreci içerisinde kazanmalarındır.²⁰ Dolayısıyla Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumlarının belirlenmesinde cinsiyet değişkeninin önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Tablo 1: Katılımcıların Aile İçi İlişkiler ile Cinsiyet İlişkisi

Cinsiyet	N	X	S
Erkek	180	14,8611	3,6337
Kadın	120	11,4916	4,1868

²⁰ İhsan Çapcıoğlu, *Sosyo-Politik Tutumlar ve Dindarlık İlişkisi "İlahiyat Fakülteleri Örneği"*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008), 89.

Yapılan t-Testi analizi sonucuna göre, araştırmaya katılan Cüzcan halkının aile içi ilişkilerine yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır [$t(229) = 7,193, p < .05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde katılımcılardan erkeklerin, aile içi ilişkilere yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması ($X=14,8611$), kadınların toplam tutum puanlarının ortalamasına ($X=11,4916$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu verilere göre erkek katılımcılarla kadın katılımcıların aile içi ilişkilere yönelik tutum puanları arasında önemli düzeyde bir farklılaşma vardır. Dolayısıyla erkeklerin kadınlara göre aile içi ilişkilere ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, erkeklerin aile içi ilişkiler konusunda kadınlara göre daha pozitif düşünceye sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aile içi ilişkilere yönelik erkeklerin daha anlayışlı, sabırlı ve zorluklara karşı daha dayanıklı olduklarını ifade edebiliriz.

3.2. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Din, Gelenek ve Evliliğe Yönelik Tutumları

Tablo 2: Katılımcıların Din, Gelenek ve Evlilik ile Cinsiyet İlişkisi

Cinsiyet	N	X	S
Erkek	180	21,3333	4,6147
Kadın	120	22,0416	6,7293

Yapılan t-Testi analizi sonucuna göre, araştırmaya katılan Cüzcan halkının din, gelenek ve evliliğe yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır [$t(298) = -1,082, p > .05$].

Elde edilen bu veriler, katılımcıların din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarında homojen bir görüşün hâkim olduğunu göstermektedir. Afganistan'da geleneksel ve ataerkil aile yapısı hâkim olduğu için aile ve din ilişkisinin etkileri erkekler üzerinde ne oranda tesirliyse kadınlar üzerinde de aynı oranda olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bütün halkın bilgi kaynağının aynı olması, kadın ve erkekler arasında din, gelenek ve evlilik ile ilgili farklılaşmanın oluşmamasını sağlamaktadır.

3.3. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Aile İçi İlişkilere Yönelik Tutumları

İnsanların medeni durumları, onların olay ve olgular karşısında sergileyecekleri tutum ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Çünkü bireylerin sosyal ilişkileri medeni durumuna göre farklılık göstermektedir. Genellikle evli olan kişiler ile bekâr olan kişilerin hayata bakış açısı olay ve olguların değerlendirmesi yönünden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumlarının belirlenmesinde de medeni durumunun önemli bir etmen olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3: Katılımcıların Aile İçi İlişkilerle Medeni Durumu İlişkisi

Medeni Durumu	N	X	S
Bekâr	131	13,7557	3,8672
Evli	169	13,3254	4,4381

Yapılan t-Testi analizi sonucuna göre, araştırmaya katılan Cüzcan halkının aile içi ilişkilere ilişkin toplam tutum puanlarının ortalamaları ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t(298) = ,880, p > .05$].

Bu durum bize; bekâr ve evli olan katılımcıların aile içi ilişkilere yönelik tutumlarında homojen bir görüşün hâkim olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bütün halkın bilgi kaynağının aynı olması, bekâr ve evliler arasında aile içi ilişkilerle ilgili farklılaşmanın oluşmamasını sağlamaktadır.

3.4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Din, Gelenek ve Evliliğe Yönelik Tutumları

Tablo 4: Katılımcıların Din, Gelenek ve Evlilik ile Medeni Durumu İlişkisi

Medeni Durumu	N	X	S
Bekâr	131	21,5954	4,8002
Evli	169	21,6331	6,0951

Yapılan t-Testi analizi sonucuna göre, araştırmaya katılan Cüzcan halkının din, gelenek ve evliliğe ilişkin toplam tutum puanlarının ortalamaları ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t(298) = -,058, p > .05$].

Elde edilen bu sonuçlara dayanarak, Cüzcan toplumunda aile ve din ilişkisinin; din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumların evli ve bekârlar üzerinde aynı oranda olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Afganistan'da aile ve din ilişkisinin belirleyiciliği din, gelenek ve evliliğe dair konulmuş kurallar ve sınırlar bekâr ve evliler olmak üzere bütün bireyleri kapsamaktadır. Dolayısıyla bütün halkın bilgi kaynağının aynı olması, bekâr ve evli olanlar arasında din, gelenek ve evlilik ile ilgili farklılaşmanın oluşmamasını sağlamaktadır.

3.5. Katılımcıların Yaşadığı Yere Göre Aile İçi İlişkilere Yönelik Tutumları

İnsanların içinde buldukları ortam ve coğrafi şartlar, sosyal olay ve olgular üzerinde etki eden önemli faktörlerden biridir. Özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik yapılar coğrafyanın etkisi altında şekillenmektedir. Gelişmiş ülkelere göre coğrafi farklılıklar gelişmemiş ülkelerde daha çok önemsenmektedir. İnsanların kognitif dünyaları

da bu yapı etrafında biçimlenir.²¹ Bu bağlamda Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumlarında bir farklılık olup olmadığını araştırmak oldukça önemlidir.

Tablo 5: Katılımcıların Aile İçi İlişkilerle Yaşadığı Yer İlişkisi

Yaşadığı yer	N	X	S
1.İl	92	14,2717	4,4055
2.İlçe	123	12,7804	3,7842
3.Köy	85	13,7529	4,4048
Toplam	300	13,5133	4,1970

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, aile içi ilişkilere yönelik tutumlarının yerleşim birimlerine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(2-297) = 3,576, P < ,05$].

Tablodaki bulguları incelendiğinde katılımcıların yaşadığı yere göre aile içi ilişkilere yönelik tutum puanlarının ortalaması; ilde yaşayanlar ($X = 14,2717$), köyde yaşayanlar ($X = 13,7529$) ve ilçede yaşayanlar ($X = 12,7804$) şeklinde dağıldığı görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların aile içi ilişkilere yönelik en olumlu tutumlara ilde yaşayanlar sahip olurken, en olumsuz tutumlara ise ilçede yaşayanların sahip olduğu görülmektedir.

Elde ettiğimiz verilere göre katılımcıların yaşadığı yeri; aile içi ilişkilere yönelik tutumlarını da etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular ışığında aile içi ilişkilere yönelik tutum puanları en yüksek olanlar ilde yaşayanlardır. Köy ve kasabada yaşayanların çoğu okumamış olup, genelde ağır işlerde çalıştıkları için aile ve çocuklarıyla yeterince ilgilenememektedirler. Bunun için ilde yaşayanlar çocukların yetiştirilmesi, ahlaki değerler, eğitim ve evlilik gibi gelecekle ilgili meseleleri ilçe ve köyde yaşayanlara göre daha önemseydiklerini ifade edebiliriz. Diğer yandan köy ve kasabada yaşayanlar, geleneksel yaşam biçimlerine bağlı olup, modernleşme ve değişimlere karşıdır. Dolayısıyla aile içi ilişkilere yönelik ilçede yaşayanların daha olumsuz tutum sergilediklerini ifade edebiliriz.

3.6. Katılımcıların Yaşadığı Yere Göre Din, Gelenek ve Evliliğe Yönelik Tutumları

Tablo 6: Katılımcıların Din, Gelenek ve Evlilik ile Yaşadığı Yer İlişkisi

Yaşadığı yer	N	X	S
1.İl	92	20,1521	5,9261
2.İlçe	123	23,7235	3,5094
3.Köy	85	20,1529	6,5583
Toplam	300	21,6166	5,5581

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarının yerleşim birimlerine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(2-297) = 16,535, P < ,05$]. Tablodaki bulgular incelendiğinde katılımcıların yaşadığı yere göre; din,

²¹ Güngör, *Günümüz Alevi/Bektaşî Kimliğine Dair Sosyolojik Bir Araştırma (Beypazarı/Karasar Yöresi Örneği)*, 60.

gelenek ve evliliğe yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; ilçede yaşayanlar ($X=23,7235$), köyde yaşayanlar ($X=20,1529$) ve ilde yaşayanlar ($X=20,1521$) şeklinde dağıldığı görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların din, gelenek ve evliliğe yönelik en olumlu tutumlara ilçede yaşayanlar sahip olurken, ilde yaşayanların en olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Elde ettiğimiz verilere göre katılımcıların yaşadığı yeri din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarını da etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular ışığında din, gelenek ve evliliğe yönelik tutum puanları en yüksek olanlar ilçede ve köyde yaşayanlardır. Bunun için ilde yaşayanlar din, gelenek ve evlilikle ilgili konularda ilçe ve köyde yaşayanlara göre daha olumsuz tutuma sahip olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü ilçe, köy ve kasabada yaşayanların dini bilgileri ve dini algıları genel olarak tahkikten ziyade taklide dayalı olup, öğrenim ve bilgiden uzak kalmış durumdadırlar. Güçlü bir dini yapı ve geleneksel hayata sahip olan Afganistan toplumu, küçük şehirlerde, köy ve kasabalarda bu düzeni devam ettirirken, büyük şehirlere göç edenler şehirleşme ve bireyselleşme etkisiyle dini yaşam ve geleneğin zayıfladığını ifade edebiliriz. Büyük şehirlerde homojen yapının olmayışı, yabancı kültüre eğilim, geleneksel kültürden uzaklaşma vs. dini yaşam ve geleneksel hayatın zayıflamasının temel sebeplerindendir. Dolayısıyla din, gelenek ve evliliğe yönelik en olumlu tutumlara ilçede yaşayanların sahip oldukları görülmektedir.

3.7. Katılımcıların Kendilerini Dindarlık Bakımından Hangi Grupta Gördüğüne Göre Aile İçi İlişkilere Yönelik Tutumları

Toplumda bireylerin sahip olduğu, değer atfettiği din ve din anlayışı, dünyayı anlamada ve anlamlandırmada en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin kimliğini ifade ederken kendisini din olgusu çerçevesinde tanımlaması ve buna göre kendini kategorize etmesi, tutumlarının oluşmasında ve şekillenmesinde etkili bir niteliğe sahiptir. Dolayısıyla Cüzcan halkının aile ve din ilişkisi ile ilgili tutumlarının oluşmasında dindarlık düzeyinin ne ölçüde etkili bir değişken olup olmadığını ortaya koymak önemli görülmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Aile İçi İlişkilerle Dindarlık İlişkisi

Kendilerini Dindarlık Bakımından Hangi Grupta Gördüğü	N	X	S
1. Çok dindar	194	13,2010	3,9169
2. Dindar	71	15,0422	3,6072
3. Dine az ilgili	25	10,9600	5,7480
4. Dine ilgisiz	10	15,1000	5,0431
Toplam	300	13,5133	4,1970

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, aile içi ilişkilere yönelik tutumlarının kendilerini dindarlık bakımından hangi grupta gördüğüne göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(3-296) = 7,521, P < ,05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde katılımcıların kendilerini dindarlık bakımından hangi grupta gördüğüne göre; aile içi ilişkilere yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; gruplar arasında dine ilgisiz ($X= 15,1000$) olanlar en yüksek tutum düzeyine sahip olmakla beraber sırasıyla dindar ($X= 15,0422$), çok dindar ($X= 13,2010$) ve dine az ilgili ($X= 10,9600$) katılımcılar gelmektedir. Dolayısıyla aile içi ilişkilere yönelik en olumlu tutumlara dine ilgisiz olanlar sahip olurken, dine az ilgili olanların en olumsuz tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Cüzcan halkının kendilerini dindar tanımlamalarıyla aile içi ilişkilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farkın olduğu açıkça görülmektedir. Elde edilen bu verilere göre gruplar arasında istatistiksel açıdan fazla bir fark görülüyorsa da Afganistan'da dindar aileler, dindar olmayan ailelere göre muhafazakar oldukları için aile içi ilişkilerde baskıcı bir tutum sergilediklerini söylemek mümkündür. Dolayısıyla Kuzey Afganistan'da dindar bireylerde aile içi ilişkiler zayıflarken, dindarlık düzeyleri düşük olan kişilerde aile içi ilişkilerin geliştiği görülmektedir.

3.8. Katılımcıların Kendilerini Dindarlık Bakımından Hangi Grupta Gördüğüne Göre Din, Gelenek ve Evliliğe Yönelik Tutumları

Tablo 8: Katılımcıların Din, Gelenek ve Evlilik ile Dindarlık İlişkisi

Kendilerini Dindarlık Bakımından Hangi Grupta Gördüğü	N	X	S
1. Çok dindar	194	22,3247	4,8246
2. Dindar	71	22,2253	4,5361
3. Dine az ilgili	25	13,6800	7,8034
4. Dine ilgisiz	10	20,4000	5,5339
Toplam	300	21,6166	5,5581

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarının kendilerini dindarlık bakımından hangi grupta gördüğüne göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(3-296) = 22,740, P < ,05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde katılımcıların kendilerini dindarlık bakımından hangi grupta gördüğüne göre; din, gelenek ve evliliğe yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; gruplar arasında çok dindar olanlar ($X= 22,3247$) en yüksek tutum düzeyine sahip olmakla beraber sırasıyla dindar ($X= 22,2253$), dine ilgisiz ($X= 20,4000$) ve dine az ilgili ($X= 13,6800$) olanlar gelmektedir. Dolayısıyla din, gelenek ve evliliğe yönelik en olumlu tutumlara çok dindar olanlar sahip olurken, dine az ilgili olanların en olumsuz tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Elde edilen bu bulgular çerçevesinde, Cüzcan halkının din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumları dindarlık düzeyleri ile doğru orantılı olarak artmakta ve eksilmektedir. Dindarlık düzeyi arttıkça din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumları olumlu yönde artmakta ve dindarlık düzeyi düştükçe, tutumlar da olumsuz yönde artmaktadır. Cüzcan toplumu

geleneksel bir dini yapıya sahip olduğu için din, gelenek ve evlilikle ilgili değerlere dindar kesimin daha çok sahip çıktığını ifade edebiliriz. Ancak son zamanlarda teknolojik gelişme ve toplumsal değişimler sonucunda; din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumların belirleyiciliğinin azaldığını söylemek mümkündür.

3.9. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Aile İçi İlişkilere Yönelik Tutumları

Günümüzde söz ve statüye sahip olabilmek için öncelikle güçlü bir ekonomiye sahip olmak gerekir. Ekonomi bireylerin dini, siyasi, sosyal ve toplumsal ilişkilerini değiştirerek yeni bir dünya görüşü kazandırmaktadır. İnsanların ekonomik durumları iyileştikçe refah ve bolluğu artar, sosyal, eğitim, din ve siyasetle ilgili tutumlarını olumlu ya da olumsuz etkilemeye başlar.

Ekonomi, insanların topluma ve çevresine karşı duyarlı olup faydalı işler yapmasını sağlarken, bazen de bireyleri daha acımasızlaştırıp etrafı yakıp yıkmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan ekonomik duruma göre, Cüzcan halkının aile ve din ilişkisi ile ilgili tutumlarının ele alınması önemli görülmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Aile İçi İlişkilerle Gelir Durumu İlişkisi

Gelir Durumu	N	X	S
1. Çok İyi	32	14,0937	4,1376
2. İyi	76	13,6447	3,7119
3. Orta	150	13,9200	4,0773
4. Düşük	35	11,3142	4,8855
5. Çok Düşük	7	11,7142	5,5592
Toplam	300	13,5133	4,1970

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, aile içi ilişkiler boyutuyla ilgili tutumlarının gelir durumuna göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(4-295) = 4,349, P < ,05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde katılımcıların gelir durumuna göre; aile içi ilişkilere yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; gruplar arasında gelir durumu çok iyi ($X=14,0937$) olanlar en yüksek tutum düzeyine sahip olmakla beraber sırasıyla gelir durumu orta ($X=13,9200$), iyi ($X=13,6447$), çok düşük ($X=11,7142$) ve düşük ($X=11,3142$) durumda olan katılımcıların sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla aile içi ilişkilere yönelik en olumlu tutumlara gelir durumları çok iyi olanlar sahip olurken, en olumsuz tutuma gelir durumu düşük olanların sahip olduğu görülmektedir.

Cüzcan halkının gelir durumu ile aile içi ilişkilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla elde edilen bu veriler ışığında, aile içi ilişkilere yönelik tutumları gelir durumu ile doğru orantılı bir şekilde artmakta ve eksilmektedir. Ailelerin gelir durumu arttıkça aile içi ilişkilere yönelik tutumları olumlu yönde artarken, gelir durumları azaldıkça tutum puanları da düşmektedir. Bu durum bize; katılımcıların gelir durumunun aile içi ilişkilerinde önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Bunun için gelir durumu iyi olan bireylerin aile içi ilişkilerinde herhangi

bir problem yaşanmıyorken, gelir durumları düşük olan kişilerin aile içi ilişkilerinde bazı problemlerin görüldüğünü ifade edebiliriz.

3.10. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Din, Gelenek ve Evliliğe Yönelik Tutumları

Tablo 10: Katılımcıların Din, Gelenek ve Evlilik ile Gelir Durumu İlişkisi

Gelir Durumu	N	X	S
1. Çok İyi	32	22,1562	4,7932
2. İyi	76	21,8421	4,6895
3. Orta	150	22,5866	4,4058
4. Düşük	35	16,3142	8,5190
5. Çok Düşük	7	22,4285	4,2761
Toplam	300	21,6166	5,5581

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarının gelir durumuna göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(4-295) = 10,414, P < ,05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde, katılımcıların gelir durumuna göre; din, gelenek ve evliliğe yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; gruplar arasında gelir durumu orta ($X=22,5866$) olanlar en yüksek tutum düzeyine sahip olmakla beraber sırasıyla gelir durumu çok düşük ($X=22,4285$), çok iyi ($X=22,1562$), iyi ($X=21,8421$) ve düşük ($X=16,3142$) durumda olan katılımcıların sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla din, gelenek ve evliliğe yönelik en olumlu tutumlara gelir durumları orta olanlar sahip olurken, en olumsuz tutuma gelir durumu düşük olanların sahip olduğu görülmektedir.

Elde ettiğimiz verilere göre katılımcıların gelir durumu; onların din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarını da etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular ışığında din, gelenek ve evliliğe yönelik tutum puanları en yüksek olanlar gelir durumu orta olanlar sahip olmaktadır.

Afganistan halkı gelenek, örf ve âdetlere bağlı kalarak kendisini ve çocuklarının geleceğini düşünmeden, maddi gücünün olup olmadığını dikkate almadan, kendisini etrafındaki insanlara benzetmek için her yolu denemeye her türlü borca girmeye hazırdırlar. Bayramlar, düğün, nişan merasimlerinde giyim kuşam ve diğer harcamalarda komşuların ve başkalarının yaptığını yapmadıkları taktirde toplumdan dışlandıklarını ve ikinci sınıf aile olduklarını düşünmektedirler. Bu yanlış rekabetle insanların birbirleriyle yarışması bilgisizlikten kaynaklanmaktadır.

3.11. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Aile İçi İlişkilere Yönelik Tutumları

Toplum, farklı yaş gruplarından insanların oluşturduğu sosyal bir organizasyondur. Bu farklı yaş grupları içinde yer alan bireyler, buldukları yaş düzeyine göre olaylar ve olgular karşısında farklı tutum ve davranışta bulunabilmektedirler. Alt yaş gruplarında bireyler ile üst yaş gruplarındaki bireylerin herhangi bir olay ve olgu karşısındaki tutumlarının farklılaştığını görmek mümkündür. Yapılan araştırmalarda çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık gibi dönemlerde bireylerin dindarlık düzeylerin farklılaştığı ve kendilerine özgü dindarlık özellikleri gösterdikleri tespit edilmiştir.²² Dolayısıyla Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumlarının incelenmesi önemli görülmektedir.

Tablo 11: Katılımcıların Aile İçi İlişkilerle Yaş Grupları İlişkisi

Yaş Durumu	N	X	S
1. 18-25 yaş arası	147	13,6666	4,0227
2. 26-32 yaş arası	58	15,1206	3,2231
3. 33-40 yaş arası	41	12,5853	4,8061
4. 41-50 yaş arası	40	11,5250	4,3322
5. 51- Üstü yaş	14	13,6428	4,8770
Toplam	300	13,5133	4,1970

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, aile içi ilişkilere yönelik tutumlarının yaş durumuna göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(4-295) = 5,201, P < ,05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde, katılımcıların yaş durumuna göre; aile içi ilişkilere yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; gruplar arasında 26-32 yaş arasında olanlar ($X=15,1206$) en yüksek tutum düzeyine sahip olmakla beraber sırasıyla 18-25 yaş arasında ($X=13,6666$), 51-üstü yaş arasında ($X=13,6428$), 33-40 yaş arasında ($X=12,5853$) ve 41-50 yaş arasında ($X=11,5250$) olanların sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla aile içi ilişkilere yönelik en olumlu tutumlara 26-32 yaş arasında olanlar sahip olurken, en olumsuz tutuma 41-50 yaş arasında olanların sahip olduğu görülmektedir.

Elde ettiğimiz verilere göre katılımcıların yaş durumu, aile içi ilişkilere yönelik tutumlarını etkilemektedir. Bu bulgular ışığında, katılımcıların yaş düzeyleri düştükçe aile içi ilişkilere yönelik tutumları olumlu yönde artarken, yaş düzeyleri artıkça aile içi ilişkilere yönelik tutumları olumsuz yönde ilerlemektedir. Dolayısıyla gençler ve orta yaş grubunda olan kesim aile içi ilişkileri iyi yürütürken, yaşlı bireylerin aile içi ilişkileri iyi yürütemediğini söyleyebiliriz.

²² Ramazan Uçar, *Alevilik-Bektaşılık Abdal Musa Tekkesi Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma* (Ankara: Berkan Yayınları, 2012), 125.

3.12. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Din, Gelenek ve Evliliğe Yönelik Tutumları

Tablo 12: Katılımcıların Din, Gelenek ve Evlilik ile Yaş Grupları İlişkisi

Yaş Durumu	N	X	S
1. 18-25 yaş arası	147	21,6802	4,8384
2. 26-32 yaş arası	58	22,8275	4,2555
3. 33-40 yaş arası	41	20,1219	7,6622
4. 41-50 yaş arası	40	20,4250	7,2213
5. 51- Üstü yaş	14	23,7142	2,8937
Toplam	300	21,6166	5,5581

Tabloda verilen bulgular incelendiğinde, din, gelenek ve evliliğe yönelik tutumlarının yaş durumuna göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır [$F(4-295) = 2,439$, $P < ,05$].

Tablodaki bulgular incelendiğinde, katılımcıların yaş durumuna göre; din, gelenek ve evliliğe yönelik toplam tutum puanlarının ortalaması; gruplar arasında 51-üstü yaş arasında olanlar ($X=23,7142$) en yüksek tutum düzeyine sahip olmakla beraber sırasıyla 26-32 yaş arasında ($X=22,8275$), 18-25 yaş arasında ($X=21,6802$), 41-50 yaş arasında ($X=20,4250$) ve 33-40 yaş arasında ($X=20,1219$) olanların sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla din, gelenek ve evliliğe yönelik en olumlu tutumlara 51 ve üstü yaş arasında olanlar sahip olurken, 33-40 yaş arasında olanların en olumsuz tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Elde edilen bu bulgular ışığında, kişilerin yaş düzeyleri ilerledikçe din, gelenek ve evliliğe karşı daha olumlu tutuma sahip olurken, alt yaş gruplarına inildikçe din, gelenek ve evliliğe karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergilediklerini söylemek mümkündür. Afganistan toplumu %99 Müslüman ve geleneksel muhafazakâr olduğu için tarih boyunca dini, kültürel ve evlilik değerlerini koruyup sonraki nesillere aktarmayı istemekte ve bu bireyler de genellikle ileri ve orta yaş grubunda olan kişilerdir. Bu yüzden Cüzcan toplumunda orta ve ileri yaş grubunda olan kişiler gençlere göre din, gelenek ve evliliğe yönelik daha olumlu görüşlere sahip olduklarını ifade edebiliriz.

Sonuç

Afganistan'da son zamanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişim süreci tüm alanlarda olduğu gibi aile içi ilişkiler, din, gelenek ve evlilik üzerinde de etkili olmaktadır. Bu bakımdan Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumların oluşmasında cinsiyet, medeni durum, yaşadığı yer, dindarlık bakımından kendilerini hangi grupta gördüğü, gelir durumu ve yaş durumu gibi bağımsız değişkenler önemli birer faktör olarak görülmektedir.

İleri sürülen hipotezler çerçevesinde ulaşılan sonuçlar ise şu şekilde sıralanabilir. 1. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları cinsiyet faktörüne göre farklılaşmaktadır. (Hipotez-1) İleri sürülen hipotezin birinci bölümünü oluşturan "aile içi ilişkilerle cinsiyet faktörü ilişkisi" doğrulanmış, (bkz. Tablo-1) cinsiyet faktörüne göre

anamlı bir fark ortaya çıkmıştır. İleri sürülen hipotezin ikinci bölümünü oluşturan "din, gelenek ve evlilik ile cinsiyet ilişkisi" kısmı doğrulanmamış, (bkz. Tablo-2) cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. 2. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları medeni durum faktörüne göre farklılaşmamaktadır. (Hipotez-2) İleri sürülen hipotezin birinci ve ikinci bölümünde de anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. (bkz. Tablo-3 ve 4) 3. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları yerleşim yer değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma meydana gelmiştir. (Hipotez-3) İleri sürülen hipotezin birinci bölümünü oluşturan "aile içi ilişkilerle yerleşim yer ilişkisi" doğrulanmış, (bkz. Tablo-5) yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. İleri sürülen hipotezin ikinci bölümünü oluşturan "din, gelenek ve evlilik ile yerleşim yer ilişkisi" kısmı da doğrulanmış, (bkz. Tablo-6) yerleşim yer değişkenine göre anlamlı bir farkın bulunduğu görülmektedir. 4. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları dindarlık faktörüne göre anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. (Hipotez-4) İleri sürülen hipotezin birinci bölümünü oluşturan "aile içi ilişkilerle dindarlık düzeyi ilişkisi" doğrulanmış, (bkz. Tablo-7) dindarlık düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. İleri sürülen hipotezin ikinci bölümünü oluşturan "din, gelenek ve evlilik ile dindarlık ilişkisi" kısmı da doğrulanmış, (bkz. Tablo-8) dindarlık bakımından kendilerini hangi grupta gördüğüne göre anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. 5. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları gelir durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır. (Hipotez-5) İleri sürülen hipotezin birinci bölümünü oluşturan "aile içi ilişkilerle gelir durumu ilişkisi" doğrulanmış, (bkz. Tablo-9) gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. İleri sürülen hipotezin ikinci bölümünü oluşturan "din, gelenek ve evlilik ile gelir durumu ilişkisi" kısmı da doğrulanmış, (bkz. Tablo-10) gelir durumuna göre anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. 6. Cüzcan halkının aile ve din ilişkisine yönelik tutumları yaş düzeyi faktörüne göre farklılaşmaktadır. (Hipotez-6) İleri sürülen hipotezin birinci bölümünü oluşturan "aile içi ilişkilerle yaş grupları ilişkisi" doğrulanmış, (bkz. Tablo-11) yaş gruplarına göre anlamlı bir fark meydana gelmiştir. İleri sürülen hipotezin ikinci bölümünü oluşturan "din, gelenek ve evlilik ile yaş grubu ilişkisi" kısmı da doğrulanmış, (bkz. Tablo-12) yaş gruplarına göre anlamlı bir farkın bulunduğu görülmektedir.

Kaynakça

- Akyüz, Niyazi. *Dini Gruplar*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayınları, 2007.
- Arslantürk, Zeki. *Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 5. Basım, 2001.
- Aydın, Mustafa. *Kurumlar Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları, 2013.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Yayınları, 3. Basım, 2001.
- Canatan-Ergün, Kadir-Yıldırım. *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılımkitap Yayınları, 2009.
- Çapcıoğlu, İhsan. *Sosyo-Politik Tutumlar ve Dindarlık İlişkisi "İlahiyat Fakülteleri Örneği"*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.

- Çelik, Celaleddin. "Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din" *Uluslararası Günümüz Türkiye'sinde İslam Sempozyumu*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2009.
- Doğan, İsmail. *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 8. Basım, 2008.
- Freyer, Hans. *Din Sosyolojisi*. Çev. Tugut Kalpsüz, Ankara: A.Ü.İ.F. Yayınları, 1964.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. Ankara: İnsan Yayınları, 8. Basım, 2008.
- Güngör, Özcan. *Araftaki Kimlik: Alevilik-Bektaşilik*. Ankara: Akasya Yayınları, 2007.
- Güngör, Özcan. *İki Dünya Bir Aile*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.
- Kirman, M. Ali. *Din ve Sekülerleşme*. Adana: Karahan Kitabevi, 2005.
- Kurt, Abdurrahman. "Aile ve Din". *Din Sosyolojisi El Kitabı*. Ed. Niyazi Akyüz ve İhsan Çapcıoğlu. 387-399. Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*. Ed. Mustafa Turgut, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2010.
- Uçar, Ramazan. *Alevilik-Bektaşilik Abdal Musa Tekkesi Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma*. Ankara: Berkan Yayınları, 2012.
- Wach, Joachim. *Din Sosyolojisi*. Çev. Ünver Günay, İstanbul: M.Ü.İ.F.V. Yayınları, 1995.

